

Den åbne skole
Undervisningsministeriet

Folkeskolereformen og
fritidstilbuddene

Indholdsfortegnelse

Folkeskolereformen og fritidstilbuddene	3
Fritidstilbud efter reformen	3
Erfaringer fra forsøg med heldagsskoler	4
Erfaringer med samarbejde mellem skole og fritidstilbud	6
Folkeskolereformens muligheder	9
Opmærksomhedspunkter for folkeskolereformen og fritidstilbuddene	10
Hvor kan der hentes inspiration?	12

Folkeskolereformen og fritidstilbuddene

I forbindelse med kortlægningen af erfaringer med kommuners og folkeskolelærers samarbejde med lokale samarbejdsaktører har Undervisningsministeriet ønsket et særligt fokus på, hvordan der sikres fortsat kvalitet i fritidstilbuddene, når skoledagen forlænges. Nedenstående bygger på deskresearch af evalueringer og undersøgelser af heldagsskoler og samarbejder mellem lærere og pædagoger og på de interviews med kommuner og skoler, der er gennemført i forbindelse med kortlægningen, og som har omhandlet samarbejder med fritids- og klubtilbud.

Derudover beskrives reformens muligheder for at benytte pædagoger i undervisningen og den igangværende implementeringsproces af folkeskolereformen i kommunerne. Der angives endvidere en række opmærksomhedspunkter for kommuner og skoler i forbindelse med bevarelse af kvaliteten i fritidstilbuddene.

I dette notat anvendes ordet fritidstilbud som samlet betegnelse for skolefritidsordning (SFO) (eller det, der lokalt svarer hertil), fritidshjem og fritidsklub (eller ungdomsklub/juniorklub mv.).

Fritidstilbud efter reformen

Som led i reformens indførelse af en længere skoledag med blandt andet understøttende undervisning og tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse vil behovet for fritidstilbud efter skoletid ændres. Den længere skoledag vil betyde, at fritidstilbuddenes tidsmæssige omfang vil blive reduceret, og muligvis at færre elever vil benytte et fritidstilbud.

Samtidig skal fritidstilbuddene nytænkes indholdsmæssigt, så der skabes sammenhæng og helhed i børnenes liv via et tæt samarbejde mellem skole og fritidstilbud og mellem lærere og pædagoger. Fritidstilbud og pædagoger får en central rolle i som en del af den nye understøttende undervisning at medvirke til at fremme børnenes læring, udvikling og trivsel, for eksempel med nye og varierede måder at lære og udvikle sig på i andre læringsmiljøer.

Reformen giver mulighed for mange lokale variationer i organisering og indhold af fritidstilbud. Kommunen skal blandt andet vurdere, hvilket behov for åbningstider og dækningsgrad (antal pladser i fritidstilbuddene) der fremover vil være i de forskellige fritidstilbud. Dertil kommer, at kommunalbestyrelsen kan give skolerne dispensation til at reducere omfanget af den understøtten-

de undervisning, og de berørte elever vil så skulle tilbydes et relevant fritidstilbud i det pågældende tidsrum. Også de elever, der vælger ikke at deltage i skolens tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse, skal tilbydes et relevant fritidstilbud i stedet.

Disse forskellige forhold rejser spørgsmålene om, hvordan det fortsat bliver muligt at tilbyde relevante fritidstilbud af høj kvalitet, og hvordan det sikres, at fritidstilbuddene fremover stadig er af betydelig pædagogisk værdi og ikke bliver en isoleret tilføjelse til skoledagen, der vil sætte sammenhængen i børnenes skoledag over styr. Dertil kommer også sikringen af gode arbejdsvilkår for medarbejderne i fritidstilbuddene.

Erfaringer fra forsøg med heldagsskoler

Igennem de seneste år har nogle kommuner og skoler fået dispensation til at gennemføre forsøg med heldagsskoler. Her har eleverne fået en længere og mere sammenhængende undervisningsdag, og dette har påvirket fritidstilbuddene på forskellig vis. Heldagsskolerne har lokalt været tilrettelagt på flere måder, men fælles for dem alle er målet om mere tid til elevernes faglige udvikling og til styrkelse af elevernes sociale og almene kompetencer, blandt andet via et styrket samarbejde mellem lærere og pædagoger. Heldagsskolerne har stor lighed med intentionerne i folkeskolereformen, hvilket gør det værd at se på konsekvenserne for fritidstilbuddene af den længere skoledag i heldagsskolerne.

I de fleste forsøg med heldagsskoler er SFO'en blevet nedlagt som fritidstilbud, og i stedet indgår personalet som del af heldagsskolen¹. Som supplement til den længere skoledag er der typisk et pasningstilbud om morgenen inden skolestart og i de sene eftermiddagstimer. Dette fritidstilbud er af begrænset varighed, det vil sige mellem en og to timer i hver ende af skoledagen. Heldagsskolerne har således haft lignende påvirkninger af fritidstilbuddene, som det kan forudses, at den længere skoledag vil have, når folkeskolereformen træder i kraft.

Der er gennemført forskellige evalueringer af heldagsskolerne, hvor formål og mål med heldagsskolen bliver evalueret, men ingen af evalueringerne omhandler den konkrete udfordring med at sikre sammenhæng til og kvalitet i fritidstilbuddene. I sin evaluering² adresserer Esbjerg Kommune dog problemstillingen ganske kort i forhold til de mange udmeldinger af børn og de svære betingelser for SFO'en efter indførelse af helhedsskoler med undervisning fra kl. 8 til kl.14. I en evaluering³ af helhedsskoler i 2004 konstaterer Vejle Kommune, at SFO'ens rolle i børnenes hverdag er reduceret, og at det er vanskeligt at motivere børnene til at deltage i planlagte pædagogiske akti-

¹ Evaluering af heldagsskoler. Rambøll, 2012.

² Evaluering af helhedsskolen. Esbjerg Kommune, 2010.

³ Evaluering af helhedsskolen II. Vejle Kommune, 2004.

viteter efter en lang skoledag. Derfor har pædagogerne undladt at skemalægge aktiviteter og har i stedet lagt vægt på, at SFO'en er et fristed for børnene, hvor der er frivillige tilbud om aktiviteter. Pædagogernes oplevelse er, at betingelserne for at skabe et fritidstilbud af høj pædagogisk kvalitet forringes på grund af den kortere tid, børnene opholder sig der.

Et helt centralt element i heldagsskolerne har været at integrere undervisning og fritidstilbud i løbet af skoledagen via samarbejder mellem lærere og pædagoger fra SFO'erne for at sikre en mere helhedsorienteret tilgang til elevernes læring og udvikling. Dette element vil også være en væsentlig forudsætning i implementeringen af folkeskolereformen. Evalueringerne viser, at samarbejdet mellem de to faggrupper i heldagsskolerne indebærer en række fordele, men også en del udfordringer af forskellig karakter.

For eksempel viser evalueringen af tre heldagsskoler i Odense Kommune⁴, at det fra starten af forsøget var vanskeligt at etablere et ligeværdigt samarbejde mellem lærere og pædagoger, at udnytte hinandens faglighed og at give fritidspædagogikken plads i samarbejdet. I løbet af den treårige forsøgsperiode blev pædagoger og pædagogfaglighed dog mere og mere synlig, der skete en opprioritering af fritidspædagogisk inspirerede læringsmiljøer, der blev i samarbejdet mellem lærere og pædagoger udviklet nye praksisformer, og der blev i fællesskab sat mål og planlagt og gennemført læringsaktiviteter.

I en evaluering af magnet- og heldagsskoler i Aarhus Kommune⁵ er konklusionen i forhold til samspillet mellem lærere og pædagoger, at der er behov for at få dem til at samarbejde i endnu højere grad om elevernes faglige og sociale udvikling. Der, hvor samarbejdet er lykkedes, og hvor man har kunnet udnytte hinandens kompetencer, har lærere og pædagoger i fællesskab planlagt og samarbejdet om undervisningen i klassen. Forudsætningen er blandt andet, at lærerne skal give plads til pædagogerne i undervisningssituationen, og pædagogerne skal aktivt tage initiativ til at bringe deres faglighed i spil.

Udfordringen med at skabe synergi mellem lærernes og pædagogernes faglighed konstateres også i en tværgående evaluering af 12 heldagsskoler i syv kommuner⁶. Det er vanskeligt for pædagogerne at komme ind i klasseværelset og bringe deres faglighed i spil. Og på de enkelte skoler, hvor det er lykkedes, har skoleledelsen spillet en meget aktiv rolle. Samtidig viser evalueringen, at netop samarbejdet mellem de to faggrupper kan være afgørende for heldagsskolens succes. På de skoler, hvor lærere og pædagoger er fælles om planlægningen af undervisningen, er de faglige resultater for eleverne bedre. Det samme gør sig gældende, hvis lærere og pædagoger er fælles om at deltage i forældresamtaler på skolen, og når de deltager i den samme efteruddannelse. Det skal tilføjes, at evalueringen ikke samlet set har kunnet

⁴ Lars Holm: Heldagsskolen som uddannelsespolitisk initiativ, første statusrapport og tredje statusrapport. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet, 2007 og 2009.

⁵ Evaluering af magnet- og heldagsskolerne i Aarhus Kommune. Brøndum og Fliess, 2009.

⁶ Evaluering af heldagsskoler. Rambøll, 2012.

konstatere en signifikant sammenhæng mellem heldagsskoler og elevernes faglige resultater.

Samlet kan det konkluderes, at:

- Heldagsskolen skaber behov for ændring af fritidstilbuddene og for samarbejde mellem faggrupper indenfor en ny organisatorisk ramme, der er sammenlignelig med folkeskolereformens længere skoledag.
- Der er risiko for, at den udvidede undervisningstid skaber en form for asymmetri mellem lærere og pædagoger, fordi lærernes professionsfaglighed i højere grad er knyttet til undervisningen. Dermed kan pædagogernes rolle blive at fungere som assistent for lærerne med praktiske opgaver, og der skabes således ikke reel synergi mellem de to faggrupper.
- Det er afgørende, at pædagogerne tager initiativ til aktivt at bringe deres faglighed i spil.
- Læreres og pædagogers fælles planlægning af undervisningen gavner elevernes læring.
- Skoleledelsen har en central rolle i at fremme samarbejdet mellem de to faggrupper.

Erfaringer med samarbejde mellem skole og fritidstilbud

Det er ikke kun på heldagsskoler, der er tæt samarbejde mellem skoler og fritidstilbud. Et vedvarende fokus på at styrke børnenes faglige og sociale udvikling ud fra en helhedsorienteret tilgang både i og udenfor fagundervisningen har forstærket behovet for, at lærere og pædagoger samarbejder om og bruger hinandens fagligheder.

Mange skoler har igennem de seneste 15 år gennemført forsøg med skolestart, hvor skolerne har fået dispensation til, at pædagoger fra SFO'en kan varetage undervisningsopgaver sammen med lærerne i 1.-3. klasse. Den seneste evaluering fra 2012⁷ viser, at erfaringerne med samarbejdet er positive. Særligt i de praktisk-musiske fag og i praksisorienteret undervisning har pædagogerne fået mere selvstændigt ansvar for undervisningen og har kunnet bruge deres professionskompetencer. I de resterende fag har de dog primært haft en assisterende rolle i forhold til lærerne.

Sandsynligvis har disse forsøg været medvirkende til, at de fleste SFO'er og fritidsklubber i dag samarbejder med skolerne, for eksempel ved at pædagogerne samarbejder med lærerne i team om elevernes faglige, sociale og personlige udvikling og/eller har opgaver i undervisningstiden. En opgørelse fra BUPL⁸ viser, at pædagoger deltager i undervisningen i indskoling på

⁷ Evaluering af forsøg med skolestart. Rambøll, 2012.

⁸ Tal og fakta om pædagoger i SFO og skole. BUPL, 2010.

95 procent af skolerne og i 4.-10. klasse på 37 procent af skolerne. På 86 procent af skolerne indgår pædagoger i lærerteam.

Et eksempel på samarbejde mellem lærere og pædagoger findes på Lisbjergskolen ved Aarhus, hvor de to faggrupper samarbejder på forskellig vis i indskolingen og på mellemtrinnet.

Samarbejde mellem skole og SFO på Lisbjergskolen

I indskolingen på Lisbjergskolen planlægger lærere og pædagoger i fællesskab skoledagen, der skifter mellem undervisning, planlagt SFO-tid og fri SFO-tid. Undervisningen er aldersintegreret, og fire af SFO'ens pædagoger deler de timer, en traditionel børnehaveklasseleder ville have haft, og er samtidig hver pædagog ansvarlig for en gruppe elever.

Alle øvrige SFO-ansatte pædagoger i indskolingen og på mellemtrinnet har ugentligt et antal timer i undervisningen. Enten er pædagogen til stede som en ekstra voksen, der generelt kan hjælpe til og bidrage med at skabe de bedste forudsætninger for en god undervisning, eller pædagogen har støtteopgaver med enkelte børn.

Målene med at have flere voksne omkring børnene er at skabe roligere undervisningsforløb, at give mulighed for at dele holdene i mindre grupper, i højere grad at opfylde det enkelte barns behov for voksenhjælp samt at skabe sammenhæng og gode overgange mellem skoleundervisning og skolefritid.

BUPL's tal angiver, at samarbejde mellem pædagoger fra SFO og lærere er meget udbredt i indskolingen. Men også på de efterfølgende klassetrin er der gode erfaringer med samarbejde, hvor skoler har etableret samarbejde mellem skolens lærere og pædagogerne i klubtilbud. Målene er her at skabe sammenhæng og tværfagligt samarbejde om de børn og unge, der har behov for det, at styrke overgangene mellem fritidstilbuddene og at have fokus på det forebyggende arbejde. For eksempel har nogle skoler, fritidsklubber og fritidscentre indgået samarbejdsaftaler om overgangene mellem de forskellige fritidstilbud.

Samarbejdsaftale mellem skole og fritidstilbud

Dåstrup Skole og Dåstrup Fritidsklub i Roskilde Kommune har indgået en skriftlig samarbejdsaftale om at skabe en god og positiv overgang mellem SFO og fritidsklub for elever og forældre og sikre et fortsat tæt samarbejde mellem lærere og pædagoger om eleverne.

Samarbejdsaftalen indeholder overordnede mål, lokale mål samt konkrete mål og handleplaner for det aktuelle skoleår. Fokus er på elevernes trivsel og på at skabe helhed i børnenes hverdag via sammenhængende og tværfagligt samarbejde om børnene. Desuden sikres et fælles ansvar for elever med særlige behov og for det generelle forebyggende arbejde.

Et af samarbejdsaftalens elementer er, at pædagoger fra fritidsklubben som forberedelse til elevernes overgang til klubtilbuddet deltager i undervisningen i forbindelse med temadage eller udflugter. Dette øger kendskabet til eleverne og styrker dialogen mellem lærere og pædagoger.

Det er kendetegnende for samarbejdet på disse klassetrin, at det ikke i lige så stort omfang har sit afsæt i pædagogernes direkte deltagelse i undervisningen, men i højere grad er rettet mod forhold omkring eleverne, der ligger

udenfor selve fagundervisningen. I Viborg Kommune er der et eksempel på et samarbejde, hvor pædagoger har været med i fagundervisningen i en vel-defineret rolle og funktion.

Samarbejde mellem skole og fritidsklub i Viborg

Igennem de seneste år har en fritidsklub i Viborg haft pædagoger tilknyttet udvalgte 4.-7. klasser på den lokale skole. Formålet er at sikre bedre sammenhæng i børnenes liv og en mere harmonisk dag fra første time i skolen, til klubben slutter.

Pædagogernes opgave er at observere og sparre med lærerne om klassens trivsel, at forebygge konflikter, mobning og udstødelse og at forhindre forstyrrelser, så lærerne og eleverne får mere tid til det faglige. Samtidig skal pædagogerne støtte elever med særlige behov, så lærerne kan fokusere på resten af klassen.

Både lærere og pædagoger betegner samarbejdet som en succes. Lærerne får både konkret hjælp i undervisningen til at tage konflikter mv. i opløbet og en sparringspartner til at vurdere og bistå de elever, der har brug for ekstra støtte og hjælp både fagligt og socialt. Pædagogerne lærer børnene at kende også i et fagligt miljø og ser dermed andre sider af børnene, der bidrager til en mere helhedsorienteret tilgang til børnenes behov.

Skole- og klubsamarbejdet i Viborg har været gennemført på flere skoler de sidste fem år, men har holdt pause det seneste år. Der arbejdes på at genoptage ordningen fra næste skoleår.

Der er ikke gennemført systematiske evalueringer af effekten af de nævnte eksempler. BUPL har dog for nylig fået gennemført en effektanalyse af intensiveret pædagogindsats i skolen⁹. Intensiveret pædagogindsats er i undersøgelsen defineret som en situation, hvor pædagoger har haft minimum fem timer ugentligt i klassen i hele indskolingen, det vil sige fra 0. til 3. klasse. Undersøgelsen viser, at elever på skoler, der har haft intensiveret pædagogindsats, får højere karakterer i matematik og i højere grad kommer i gang med en ungdomsuddannelse. Hvis de samtidig har gået i SFO/fritidshjem, forstærkes effekten i forhold til ungdomsuddannelse, og de har også et lavere frafald på ungdomsuddannelser end andre elever.

Samlet kan det konkluderes, at:

- Der er mest erfaring og tradition for samarbejde mellem lærere og pædagoger i indskolingen, og samarbejdet er i høj grad knyttet til undervisningen.
- Samarbejdet mellem lærere og pædagoger på mellemtrin og i udskolingen er knap så udbredt og er rettet mod elevernes trivsel og sociale kompetencer.
- En effektundersøgelse viser, at intensiveret pædagogindsats i indskolingen styrker eleverne i den videre færd i uddannelsessystemet.

⁹ Effekten af en intensiveret pædagogindsats i skolen. Rambøll for BUPL, 2013.

Folkeskolereformens muligheder

De forskellige erfaringer med samarbejde mellem lærere og pædagoger tyder på, at der er et godt afsæt for fortsat at skabe faglig og pædagogisk merværdi via et professionelt samarbejde. Men der er også behov for at styrke og fremme synergien mellem de to personalegrupper, så eleverne i endnu højere grad kan profitere af samarbejdet.

Folkeskolereformen giver mulighed for, at forskellige medarbejdergrupper kan varetage forskellige opgaver i løbet af den længere skoledag. Det betyder blandt andet, at pædagoguddannet personale kan varetage afgrænsede undervisningsopgaver i 1.-3. klasse, og at de i øvrigt kan inddrages i undervisningen på alle klassetrin i en understøttende rolle, herunder også varetage understøttende undervisning alene med eleverne. Undervisningsopgaverne skal varetages indenfor pædagogernes kompetencer og kvalifikationer og forudsætter en fælles planlægning af undervisningens indhold og gennemførelse. Det er fortsat lærerne, der har de generelle undervisningskompetencer.

Hvis den sammenhængende udvikling af elevernes forskellige kompetencer og hensynet til børnenes og de unges trivsel også skal tilgodeses i forhold til det fritidspædagogiske tilbud efter skoletid, vil det være afgørende, at et tæt og helhedsorienteret samarbejde om hverdagen for børnene og de unge fortsætter ind i fritidstilbuddene. Forudsætningerne for dette samarbejde vil blandt andet afhænge af kommuners og skolers organisering og prioritering af pædagogressourcer til undervisningen og af bemanningen og dækningen af fritidstilbuddene, både SFO og fritidshjem og -klubber.

For øjeblikket pågår der et arbejde i kommuner og skoler med at forberede implementeringen af folkeskolereformen. Via en gennemgang af 11 tilfældigt udvalgte kommuners proces har Deloitte konstateret¹⁰, at de fleste kommuner endnu ikke har truffet beslutning om den konkrete udmøntning af de forskellige elementer af reformen. Det gælder også indhold og organisering af fritidstilbuddene. En del steder er der dog i forbindelse med budget 2014 truffet beslutning om reduktion af åbningstid i SFO og klubtilbud og overførsel af pædagogstillinger til den understøttende undervisning som en foreløbig budgetforudsætning. De fleste af de undersøgte kommuner har planlagt, at der træffes politisk beslutning i starten af 2014 eller i det tidlige forår 2014.

I gennemgangen har Deloitte identificeret eksempler på, hvilke elementer der overvejes vedrørende fritidstilbuddene som oplæg til den politiske beslutningsproces. Kendetegnende er, at udover de rent praktiske og økonomiske konsekvenser går overvejelserne på, hvordan fritidstilbuddene indholdsmæssigt og strukturelt kan gentænkes, så de i endnu højere grad kan inddrages i den længere og mere varierede skoledag.

¹⁰ Gennemgang af 11 tilfældigt udvalgte kommuners udvalgsreferater i november 2013.

Hvad overvejes om fritidstilbud i kommunerne?

- Dækningsgrad, kortere åbningstid og forældrebetalingssandel.
- Fritidstilbud for de elever, der vælger ikke at modtage lektiehjælp.
- Organisering af SFO og klubber og sammenhæng mellem SFO/klub og skole.
- Pædagogernes muligheder og roller i den sammenhængende skoledag.
- Ressourcefordelingen mellem lærere og pædagoger i den understøttende undervisning.
- Organisering af fritidstilbuddene om morgenen.
- Organisering og fysisk placering af lektiehjælpstilbuddet.
- Spørgsmål om bevaring af mindre fritidsinstitutioner.

Langt de fleste kommuner har tilrettelagt en proces med involvering af de forskellige aktører og interessenter, der er tilknyttet skole og fritidstilbud. Enten er repræsentanter for aktører og interessenter direkte involveret via deltagelse i arbejdsgrupper mv., eller også er de inddraget via høringer.

Opmærksomhedspunkter for folkeskolereformen og fritidstilbuddene

De hidtidige undersøgelser og erfaringer viser, at når adskillelsen mellem skole og fritidstilbud bliver mindre, er der basis for at skabe en dynamik mellem lærere og pædagoger, der har en reel effekt på elevernes læring og trivsel. Via dette samarbejde kan der sættes fokus på børns læring og udvikling, også i fritidslivet.

Det vil derfor være essentielt, når folkeskolereformen implementeres, at fritid og undervisning sammentænkes, og at der fastholdes et kvalitativt fritidstilbud efter skoledagens afslutning. Det er også essentielt, at samarbejdet om børns og unges læring og trivsel formaliseres og understøttes af skoleledelsen, den pædagogfaglige ledelse, den kommunale forvaltning og det politiske niveau. På baggrund af resultaterne af de refererede undersøgelser og evalueringer har Deloitte identificeret en række opmærksomhedspunkter.

Opmærksomhedspunkterne kan fungere som inspiration til overvejelser, som de forskellige beslutningstagere kan gøre sig i forbindelse med implementeringen af folkeskolereformens længere skoledag.

Fritidstilbuddenes fremtidige kerneopgave i forhold til at sikre elevernes læring og trivsel

- Hvilken rolle skal fritidstilbuddene spille i den nye læringsdagsorden, hvor undervisningsfokus er skiftet ud med læringsfokus, og hvor fritid og undervisning i højere grad skal sammentænkes?

- Hvordan sikres det, at et formaliseret samarbejde om børnenes udvikling og trivsel fortsætter ind i fritidstilbuddene efter skoledagen?
- Hvordan kan fritidstilbuddene bidrage til at skabe alternative læringsrum, så dagen gøres mere afvekslende og spændende med et vedvarende fokus på den enkelte elevs læring og udvikling, men hvor der også er rum til børnenes leg og fritidsaktiviteter?

Samarbejde mellem skole og fritidstilbud

- Hvordan understøttes og formaliseres samarbejdet mellem lærere og pædagoger videre ind i fritidstilbuddene, så elevernes lærings- og trivselsforløb i hverdagen ikke splittes op?
- Hvordan sikres det, at samarbejdet mellem skole og fritidstilbud ikke kun foregår i indskoling, men fortsætter på mellemtrin og i udskoling?
- Hvilke muligheder og ønsker er der for, at pædagoger fra fritidstilbud kan deltage i eksempelvis skolernes lærerteam, i fagundervisningen og i den understøttende undervisning?

Inklusionsopgaven

- Hvordan kan fritidstilbuddenes erfaringer med forebyggende og socialpædagogiske indsatser indgå som del af den helhedsorienterede indsats for børnenes læring og sociale trivsel?
- Hvordan kan skole og fritidstilbud fortsat samarbejde om at iværksætte tiltag, der støtter elever med særlige behov og tilgodeser elever med særlige kompetencer, så deres potentiale stimuleres?

Personalesammensætningen

- Hvilke roller skal de to fagprofessioner spille, og hvordan kommer professionskompetencerne i spil, så de bidrager til at skabe læring og trivsel hos alle børn?
- Skal stillingsindhold i fritidstilbud omdefineres, og er der behov for at udvikle nye kompetencer, der tilpasses til det lokale behov?

Synliggørelse af effekten

- Hvordan sikres det, at samarbejdet mellem skole og fritidstilbud målsættes og evalueres løbende?
- Hvordan kan effekten af samspejlet mellem skolen og fritidstilbuddene tydeliggøres?
- Hvordan sikres det, at der er tilgængelig viden og forskning om, hvad der virker, og at gode erfaringer bliver til gavn for andre?

Tilpasning af kommunens mål for fritidstilbud i kommunen

- Skal politikker og mål justeres, ændres eller fornyes?

Hvor kan der hentes inspiration?

Yderligere inspiration til overvejelser, ideer og indsatser kan findes her:

[Disse kan eventuelt ligge på Undervisningsministeriets hjemmeside om folkeskolereformens implementering].

Hvor?	Inspiration
Ungdomsringen.dk	Lemvig Kommune, Frederikssund Kommune og Aarhus Kommune har udarbejdet tre inspirationskataloger med anbefalinger til et styrket samarbejde mellem skoler og fritidstilbud som følge af folkeskolereformen.
	Læring til livet – en antologi om socialpædagogiske indsatser i klubber. Red. Ulla Andersen. Bog udgivet af Ungdomsringen, 2013.
Bupl.dk	Pædagoger i skolen – derfor! Pjece af BUPL, oktober 2013.
	Pædagogfaglig ledelse i folkeskolen. Pjece af BUPL, marts 2013.
	Stærk skole. Om samarbejde mellem lærere og pædagoger. Pjece af BUPL, maj 2010.
Ungdomsskoleforeningen.dk	Erfaringer fra partnerskab mellem skoler og ungdomsskole i pjecen: Partnerskabsaftale om periodevise valgfag i undervisningen.
	Inspiration til samarbejde mv. mellem folkeskoler og ungdomsskoler i pjecen "Gør en god skole bedre – med ungdomsskolen".
Skolefritidsklubben.dk	Mulighedskatalog med forskellige tilbud fra foreninger og kulturinstitutioner har til skolefritidsklubber i kommunen. Mulighedskataloget er inddelt i forskellige underpunkter: Sport og bevægelse, Ud i naturen, Kreativitet, Musik, Andre tilbud.

Om Deloitte

Deloitte leverer ydelser indenfor revision, skat, consulting og financial advisory til både offentlige og private virksomheder i en lang række brancher. Vores globale netværk med medlemsfirmaer i mere end 150 lande sikrer, at vi kan stille stærke kompetencer til rådighed og yde service af højeste kvalitet, når vi skal hjælpe vores kunder med at løse deres mest komplekse forretningsmæssige udfordringer. Deloitte's cirka 200.000 medarbejdere arbejder målrettet efter at sætte den højeste standard.

Deloitte Touche Tohmatsu Limited

Deloitte er en betegnelse for Deloitte Touche Tohmatsu Limited, der er et britisk selskab med begrænset ansvar, og dets netværk af medlemsfirmaer. Hvert medlemsfirma udgør en separat og uafhængig juridisk enhed. Vi henviser til www.deloitte.com/about for en udførlig beskrivelse af den juridiske struktur i Deloitte Touche Tohmatsu Limited og dets medlemsfirmaer.